

Davorin Pichler*

Pregledni znanstveni rad

UDK 347.273:351.753

DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/23808>

Rad primljen: 7. prosinca 2022.

Rad prihvaćen: 5. travnja 2023.

REGISTARSKO ZALOŽNO PRAVO NA ORUŽJU

Sažetak: *Kada se založno pravo osniva upisom u određeni javni upisnik (registar) radi se o registarskom založnom pravu – hipoteci. U suvremenim stvarnopravnim sustavima osiguranja važno mjesto zauzima založnopravno osiguranje koje omogućuje vjerovniku da se po dospijeću tražbine, ako ne bude namirena, namiri iz vrijednosti stvari koja je založena, i to bez obzira da li je stvar u času namirenja u vlasništvu založnog dužnika ili nije. U tom smislu, posebno je značajno uređenje založnopravnog osiguranja na stvarima koje su iz socijalnih, političkih i sigurnosnih razloga ograničene u prometu. Tako je za oružje, posebnim propisom, određen režim pravnog prometa koji karakteriziraju različite restrikcije, odobrenja i evidencije posjedovanja i vlasništva. Posjedovanje oružja, u Republici Hrvatskoj, uređuje Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana. Međutim, pretpostavke, učinke i postupak upisa registarskog založnog prava na oružju uređuje Zakon o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina na pokretnim stvarima i pravima. U tom smislu, postoje različiti registri u koje se upisuju različita stvarna prava na oružju, a koji se vode kod različitih državnih tijela. U radu se analizira stvarnopravni značaj (deklaratorni i konstitutivni) upisa oružja u različite registre, postupak i pravne posljedice upisa. Ističu se otvorena pitanja osnivanja i prenošenja založnog prava, namirenja založnog vjerovnika, prava na posjed i uporabu oružja kao zaloga. Analizira se adekvatnost postojećih vrsta upisa u Upisnik sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina na pokretnim stvarima i pravima. Rad pokušava dati smjernice za eventualnu regulaciju ovih pitanja de lege ferenda koja bi zadovoljila opće, političkopravne, ali i privatnopravne interese nositelja stvarnopravnih ovlaštenja na oružju.*

Ključne riječi: *založno pravo, hipoteka, oružje, upisnik, pokretnina, vlasništvo*

* Dr. sc. Davorin Pichler, izvanredni profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-adresa: davorin.pichler@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0068-3601>.

1. UVOD

Založno pravo je stvarno pravo na određenoj stvari (zalogu) koje svojeg nositelja (založnog vjerovnika) ovlašćuje da određenu tražbinu, koja nije ispunjena po dospelju, namiri iz vrijednosti zaloga, ma čiji on bio.¹ Založno pravo je jednovrsno, odnosno, ne postoji više vrsta založnih prava. Međutim postoje brojne podvrste založnih prava s međusobnim velikim razlikama.² Tako se, među ostalim, prema načinu osnivanja, razlikuju *pignus* – založno pravo koje se osniva tako da se zalog predaje u posjed založnom vjerovniku i hipoteka – registarsko založno pravo – koje se osniva upisom u javni upisnik (registar).³ Nekada se pojam hipoteke odnosio samo na slučajeve kada je kao zalog dana nekretnina, no u današnjem stvarnopravnom uređenju hipoteka, odnosno registarsko založno pravo, može postojati i na pokretninama pa i na subjektivnim pravima. Tako na pokretnim stvarima i pravima, koja se mogu steći jedino upisom u javni upisnik, ili se bez upisa u takav upisnik ne smiju rabiti, moguće je osnovati hipoteku pod pretpostavkama i na način određen za to zakonom (registarsko založno pravo).⁴ Upravo uvođenje različitih novih evidencija karakterizira suvremene stvarnopravne poretke. Od sadržaja i pouzdanosti tih evidencija ovisi pravna sigurnost nositelja prava koja se u njih upisuju, pravnog prometa općenito, ali i mogućnost javnopravnog nadzora nad tim osobama.⁵ U hrvatskom pravnom poretku također se vodi cijeli niz raznih javnih registara o fizičkim i pravnim osobama i njihovim pravima na nekretninama, pokretninama i pravima. Registre vode sudska ili upravna tijela u posebnim sudskim ili upravnim postupcima.⁶ Neki registri imaju javnopravnu svrhu i učinke, dok se drugima ostvaruju, prije svega, privatnopravni, imovinskopravni učinci.⁷ U različite registre upisuju se ponekad iste stvari i nositelji prava na njima. Takav pravni režim postoji za oružje,⁸ koje je predmet upisa u više javnih registara u Republici Hrvatskoj. Naime, oružja jesu stvari ograničene u prometu, odnosno, stvari koje mogu biti objekt prava i pravnih poslova, kao i stvari u prometu, ali se zbog određenih razloga njihov promet ograničava ili ga karakterizira režim različitih evidencija i odobrenja.⁹ Organizacija različitih registara u koje se upisuje pojedino oružje, deklaratorni ili konstitutivni značaj upisa stvarnih prava na oružju, kao i postupak i pravne posljedice upisa bit će predmet analize ovoga rada. Rad propituje osnovanost isključenja načela javnosti iz evidencije Ministarstva unutarnjih poslova o

1 Petar Klarić i Martin Vedriš, *Gradansko pravo* (Narodne novine, 2006) 335.

2 Nikola Gavella, Tatjana Josipović, Igor Gliha, Vlado Belaj i Zlatan Stipković, *Stvarno pravo, Svezak 2*, (Narodne novine, 2007) 122.

3 Ibid. 123.

4 Članak 304. st. 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017), dalje u tekstu: ZV.

5 Mihajlo Dika, „Zajednička načela registarskog postupovnog prava – sumarni osvrt“ u: Tatjana Josipović (ur.), *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006) 31.

6 Tatjana Josipović, „Zajednička načela registarskog materijalnog prava“ u: Tatjana Josipović (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006) 3.

7 Ibid. 4.

8 Predmet ovoga rada jest registarsko pravo na vatrenom oružju, odnosno, prijenosnom cijevnom oružju koje ispaljuje, služi za ispaljivanje ili se može prepraviti za ispaljivanje sačme, zrna ili projektila djelovanjem zapaljivog potisnog sredstva, kako ga određuje čl. 4. st. 2. Zakona o nabavi i posjedovanju oružja građana (Narodne novine, broj 94/2018, 42/2020), dalje u tekstu: ZNPOG.

9 Klarić, Vedriš (n 1) 74.

oružju i streljivu. Također, analizira se adekvatnost postojećih vrsta upisa u Upisnik sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina na pokretnim stvarima i pravima. Ističu se otvorena pitanja osnivanja i prenošenja založnog prava, namirenja založnog vjerovnika, prava na posjed i uporabu oružja kao zaloga. U tom smislu, rad će pokušati dati i eventualna rješenja ovih pitanja *de lege ferenda* koja bi zadovoljila opće, političkopravne, ali i privatnopravne interese nositelja stvarnopravnih ovlaštenja na oružju.

2. ORUŽJE KAO STVAR OGRANIČENA U PROMETU I PREDMET ZALOŽNOG PRAVA

Kako je navedeno, tema rada jest vatreno oružje kao predmet registarskog založnog prava. Također, ukazano je na definiciju vatrene oružja na temelju odredbi ZNPOG-a.¹⁰ Rad će pri tome biti usredotočen na oružje „kategorije B – vatreno oružje za koje je potrebno odobrenje,¹¹ budući da je kod ove vrste vatrene oružja riječ o oružju za koje nadležno tijelo može podnositelju zahtjeva izdati odobrenje za nabavu vatrene oružja radi bavljenja lovom, sportskim streljaštvom ili radi osobne sigurnosti.^{12,13} Osim ove kategorije oružja ZNPOG razlikuje i oružje kategorije A – zabranjeno vatreno oružje,¹⁴ oružje kategorije C – vatreno oružje i

10 Vatreno oružje je svako prijenosno cijevno oružje koje ispaljuje, služi za ispaljivanje ili se može prepraviti za ispaljivanje sačme, zrna ili projektila djelovanjem zapaljivog potisnog sredstva. Članak 4. st. 2. ZNPOG-a.

11 Repetirajuće kratko vatreno oružje, jednostrijelno kratkocijevno vatreno oružje sa središnjom udarnom iglom, jednostrijelno kratkocijevno vatreno oružje s rubnim paljenjem, ukupne dužine do 28 cm, poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje kod kojeg spremnik i ležište naboja zajedno primaju više od tri naboja, u slučaju vatrene oružja s rubnim paljenjem, odnosno više od tri ali manje od dvanaest naboja, u slučaju vatrene oružja sa središnjom udarnom iglom, poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje kod kojeg spremnik i ležište naboja ne mogu zajedno primiti više od tri naboja, pri čemu se spremnik može odvojiti, odnosno nije sigurno da se ubičajenim alatom ne može prepraviti u oružje kod kojeg spremnik i ležište naboja zajedno primaju više od tri naboja, repetirajuće i poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje s glatkom cijevi ukupne dužine do 60 cm, repetirajuće dugocijevno vatreno oružje, dugocijevno oružje s jednom ili više jednostrijelnih užlijebljenih cijevi, poluautomatsko plinsko oružje koje se može lako prepraviti, svako vatreno oružje u ovoj kategoriji koje je prepravljeno da ispaljuje streljivo bez projektila, neškodljive nadražujuće tvari, druge aktivne tvari ili pirotehničko streljivo ili u paradno ili akustično oružje. Članak 7. st. 2. ZNPOG-a.

12 Članak 11. st. 1. ZNPOG-a.

13 U tom smislu, u nastavku rada, pojam oružje upotrebljavat će se upravo za navedenu kategoriju vatrene oružja.

14 Eksplozivni vojni projektili i bacači, automatsko vatreno oružje, skriveno ili prikriveno oružje, streljivo s pancirnim, eksplozivnim ili zapaljivim projektilima te projektili za takvo streljivo, streljivo za pištolje i revolvere koje ima ekspanzijski učinak te projektili za takvo streljivo, osim streljiva za lov ili sportsko oružje za osobe kojima je dopušteno koristiti ga, automatsko vatreno oružje koje je prepravljeno u poluautomatsko vatreno oružje, bilo koje kratko vatreno poluautomatsko oružje sa središnjom udarnom iglom koje omogućuje ispaljivanje više od 21 naboja bez ponovnog punjenja, ako je spremnik kapaciteta većeg od 20 naboja dio tog vatrene oružja ili ako je u njega umetnut odvojivi spremnik kapaciteta većeg od 20 naboja ili dugo vatreno oružje koje omogućuje ispaljivanje više od jedanaest naboja bez ponovnog punjenja, ako je spremnik kapaciteta većeg od deset naboja dio vatrene oružja ili ako je u njega umetnut odvojivi spremnik kapaciteta većeg od deset naboja, poluautomatsko dugo vatreno oružje (npr. vatreno oružje izvorno namijenjeno ispaljivanju s ramena) koje se može smanjiti na dužinu manju od 60 cm, a da ne izgubi svoju funkciju, i to sklopivim ili teleskopskim nastavkom ili nastavkom koji se može ukloniti bez upotrebe alata, vojno i policijsko oružje, eksplozivno oružje i njegovi dijelovi, oružje koje je izrađeno ili preradeno bez odobrenja, sve vrste oružja s integriranim prigušivačima, prigušivači namijenjeni oružju i dijelovi za prigušivače, svako vatreno oružje u ovoj kategoriji koje je prepravljeno da ispaljuje streljivo bez projektila, neškodljive nadražujuće tvari, druge aktivne tvari ili pirotehničko streljivo ili u paradno ili akustično oružje. Članak 7. st. 1. ZNPOG-a.

oružje koje je potrebno prijaviti,¹⁵ oružje kategorije D – oružje za koje nije potrebna prijava.¹⁶ Ovaj rad ograničit će istraživanje na oružje „kategorije B – vatreno oružje za koje je potrebno odobrenje“ budući da je riječ o kategoriji oružja za koje ZNPOG određuje postupak izdavanja odobrenja za nabavu¹⁷ i taksativno određuje razloge zbog kojih se navedena kategorija oružja može nabavljati,¹⁸ kao i opće i posebne uvjete koje podnositelj zahtjeva za izdavanje odobrenja za nabavu oružja mora ispunjavati kako bi mu nadležno tijelo izdalo odobrenje.¹⁹ Također, upravo oružje „kategorije B – vatreno oružje za koje je potrebno odobrenje“ najčešći je objekt građanskopravnih odnosa, kako obveznopravnih (kupoprodaja), tako i stvarnopravnih (vlastništvo, zalog). Upravo za navedenu kategoriju oružja koincidira obveza upisa u različite javne registre koji se vode kod različitih državnih tijela s različitim pravnim učincima upisa (konstitutivnim, deklaratornim).

3. HIPOTEKA NA POKRETNINI

Pokretnina je pojedinačno određena stvar koju se može premještati s jednog mjesta na drugo, a da joj se ne povrijedi bit.²⁰ Založnopravni sustav Republike Hrvatske počiva na načelnoj jednovrsnosti založnog prava. Međutim, u okviru jednovrsnog založnog prava možemo razlikovati više podvrsti založnih prava: založna prava na pokretninama, nekretninama i pravima, dobrovoljna, nužna i zakonska založna prava te *pignus* i hipoteku.²¹ Založno pravo na pokretnini osniva se kao ručni zalog (*pignus*) ili kao hipoteka na pokretnini (registarsko založno pravo).²² Hipoteka je dobrovoljno založno pravo koje se na stvari osniva bez predaje stvari vjerovniku u posjed i koje ga ne ovlašćuje da drži zalog u posjedu.^{23,24} Na pokretnim stvarima i pravima koja se mogu steći jedino upisom u javni upisnik, ili se bez upisa u takav

15 Svako vatreno oružje u ovoj kategoriji koje je prepravljeno da ispaljuje streljivo bez projektila, neškodljive nadražujuće tvari, druge aktivne tvari ili pirotehničko streljivo ili u paradno ili akustično oružje, vatreno oružje razvrstano u kategoriju A ili B ili u ovu kategoriju koje je onesposobljeno, plinsko oružje, osim poluautomatskog plinskog oružja koje je lako prepraviti, reprodukcije vatrene oružja kod kojeg se ne upotrebljava jedinstveni naboj, mužari i kubure, zračno oružje, oružje s tetivom čija je sila natega veća od 450 N, staro oružje. Članak 7. st. 3. ZNPOG-a.

16 Oružje s tetivom čija je sila natega 450 N ili manja, električni paralizatori, raspršivači dopuštenih neškodljivih tvari, hladno oružje, oružje koje pomoću stlačenog zraka izbacuje plastične kuglice ili kuglice punjene bojom (oružje izrađeno za *airsoft* i *paintball*). Članak 7. st. 4. ZNPOG-a.

17 Članak 10. st. 1. ZNPOG-a.

18 Vatreno oružje kategorije B može se nabavljati radi bavljenja lovom, sportskim streljaštvom ili radi osobne sigurnosti. Članak 10. st. 2. ZNPOG-a.

19 Članak 11. st. 1. ZNPOG-a.

20 Nikola Gavella, Tatjana Josipović, Igor Gliha, Vlado Belaj i Zlatan Stipković, *Stvarno pravo, Svezak 1*, (Narodne novine, 2007) 78.

21 Gabrijela Mihelčić, „Prisilno sudsko hipotekarno osiguranje tražbine“ (2007) 28(1) Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2.

22 Do stupanja na snagu ZV-a, *pignus* (ručni zalog) bio je založno pravo na pokretninama, dok je hipoteka bila založno pravo na nekretninama, odnosno razlika između *pignusa* i hipoteke temeljila se na pokretnosti ili nepokretnosti objekta založnog prava. Međutim, ZV *pignus* i hipoteku razlikuje s obzirom na to ima li ili nema založni vjerovnik posjed zaloga. Kod *pignusa*, vjerovnik ima, a kod hipoteke nema posjed zaloga. U tom smislu, hipoteka je moguća i na pokretnim stvarima. Klarić, Vedriš (n 1) 342.

23 Članak 304. st. 1. ZV-a.

24 Založno pravo osniva se na određenoj stvari ili pravu kao zalogu na temelju pravnoga posla osobe čiji je zalog (dobrovoljno založno pravo), sudske odluke (sudsko založno pravo) ili zakona (zakonsko založno pravo), a na način određen zakonom. Članak 305. st. 1. ZV-a.

upisnik ne smiju rabiti, moguće je osnovati hipoteku pod pretpostavkama i na način određen za to zakonom (registarsko založno pravo). Na hipoteku koja se osniva na takvim stvarima primjenjuju se zakonske odredbe posebnog propisa koji uređuje ovaj oblik založnog prava. Podredno, na odgovarajući način, primjenjuju se i odredbe ZV-a, koje uređuju založno pravo na nekretninama, ako nisu suprotne posebnim zakonskim odredbama ni naravi takve hipoteke.²⁵ Prednost založnog prava, u odnosu na ostala sredstva osiguranja tražbina, ako je osnovano kao hipoteka, jest u tome da objekt založnog prava ostaje u posjedu vlasnika. Na taj način vlasnik može stvar ekonomski aktivirati i ostvarivati prihode na temelju kojih može izvršavati obvezu (vratiti dug) radi čijeg osiguranja je zasnovano založno pravo na stvari.^{26,27}

Kao što je istaknuto, na hipoteku koja se osniva na oružju primjenjuju se zakonske odredbe posebnog propisa koji uređuje ovaj oblik založnog prava. U hrvatskom pravnom sustavu to je Zakon o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima.²⁸ ZU uređuje osnivanje, ustrojstvo i sadržaj Upisnika sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima,²⁹ vrste, pretpostavke i učinke upisa u taj Upisnik te postupak prema kojemu se oni određuju i provode.³⁰ Prema obrazloženju prijedloga ZU-a, svrha zakona bila je da se uvede dodatni instrument upravljanja rizikom na strani vjerovnika i zaštita njegovih interesa u odnosu na treće osobe kad je riječ o postojanju, sadržaju i mogućnosti ostvarenja osiguranja tražbina. Formiranjem Upisnika pokušao se riješiti i problem publiciranja prava i mjera osiguranja na pokretninama i pravima budući da bi se u Upisnik evidentirale pokretnine opterećene upisanim pravnim odnosom.³¹ Naime, u Upisnik se upisuju pokretnine nad kojima su u ovršnom postupku ili postupku osiguranja osnovani prava i mjere radi osiguranja tražbina vjerovnika ako se ta prava i mjere ne upisuju u koju drugu javnu knjigu.

Upisnik predstavlja javni registar i njegov sadržaj je svima dostupan jer se svakome mora omogućiti da izvrši neposredni uvid u Upisnik. Zbog toga, a radi sigurnosti pravnog prometa predmetnih pokretnina, treći se ne mogu pozivati na to da nisu znali za postojanje upisa nekog prava na pokretninama.^{32,33,34} Naime, posebnost založnog prava na pokretnim stvarima proizlazi iz same prirode pokretnih stvari, odnosno iz okolnosti da te stvari lako mijenjaju mjesto

25 Članak 304. st. 3. i 4. ZV-a.

26 U suvremenom poslovanju osnivanje založnog prava na pokretnim stvarima – predajom stvari u posjed vjerovniku – ima sve manji značaj. Pretežno se osniva založno pravo na pokretnim stvarima bez predaje stvari u posjed vjerovniku. Andrija Eraković, „Založno pravo na pokretninama – posebnosti prema Zakonu o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima“ u: Tatjana Josipović (ur.) Hrvatsko registarsko pravo (Narodne novine, 2006) 5.

27 Tako npr. streljačka društva/streljane ili zaštitarske tvrtke zaključuju ugovore o kreditu sa zasnivanjem založnog prava na oružju koje predstavlja njihova sredstva za obavljanje registrirane djelatnosti i time ostvaruju prihode kojima servisiraju kreditne obveze.

28 Zakon o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima (Narodne novine, broj 121/2005), dalje u tekstu: ZU.

29 Dalje u tekstu: Upisnik.

30 Članak 1. ZU-a.

31 Olga Jelčić, „Upisnik sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretninama i pravima“ u: Tatjana Josipović (ur.) Hrvatsko registarsko pravo (Narodne novine, 2006) 83.

32 Ibid. 90.

33 Pravni učinak upisa u Upisnik određuje se prema vremenu kad je prijedlog za upis zaprimljen kod Službe upisa. Ibid. 87.

34 Prijedlozi za upis i drugi podnesci dostavljaju se neposredno, poštom ili elektroničkim putem u Službi upisa. Upis po službenoj dužnosti Služba upisa vrši na temelju zaprimljenog rješenja, zapisnika o sudskoj nagodbi ili druge odluke suda. Članak 5. st. 1. i

na kojem se nalaze. Stoga je još od rimskog prava³⁵ prihvaćeno načelo da je radi ostvarenja publiciteta založnog prava na pokretnim stvarima stvar potrebno predati založnom vjerovniku. On na taj način stječe sigurnost da dužnik neće stvar otuđiti, odnosno raspolagati sa stvari na nedopušten način. Na taj način se ostvaruje i vanjska vidljivost da je stvar založena.³⁶

4. ORUŽJE KAO PREDMET EVIDENCIJE INFORMACIJSKOG SUSTAVA MUP-A

ZNPOG određuje da nadležno tijelo u svrhu kontrole nabave, registracije i kretanja oružja vodi na središnjem informacijskom sustavu ministarstva nadležnog za unutarnje poslove evidencije o izdanim odobrenjima za nabavu oružja, izdanim oružnim listovima, europskim oružnim propusnicama, o oduzetom, nađenom i predanom oružju i streljivu, o izdanim odobrenjima za unos lovačkog ili sportskog oružja i streljiva u Republiku Hrvatsku te ispravama o oružju i streljivu izdanim na temelju međunarodnih ugovora.³⁷ Pravilnik o obrascima i cijeni isprava te obrascima i evidencijama o oružju i streljivu određuje da policijska uprava/postaja na središnjem informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, među ostalim, vodi evidenciju o registriranom oružju kategorije B, izdanim oružnim listovima i Europskim oružnim propusnicama.^{38,39} Dakle, kao što je navedeno, oružje je stvar koja je ograničena u prometu, odnosno koja podliježe obvezi izdavanja odobrenja za nabavu i obvezi upisa u evidenciju nadležnog državnog tijela. Međutim, Evidencija o registriranom oružju na središnjem informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova ne omogućuje upis prava i mjera radi osiguranja tražbina vjerovnika na predmetnom oružju. Dakle, registracija oružja u Evidenciji informacijskog sustava MUP-a nema konstitutivan karakter za stjecanje prava vlasništva na

čl. 30. st. 1. Pravilnika o obliku i sadržaju upisnika te unutarnjem ustrojstvu i radu Službe upisa (Narodne novine, broj 77/2006), dalje u tekstu: POSUUUSU.

- 35 *Pignus* je u Rimu bio oblik založnog prava kod kojega dužnik predaje stvar založnom vjerovniku u posjed kao garanciju za isplatu duga. Riječ *pignus* označava i založenu stvar i založno pravo na stvari. Založnopravni odnos zasnivan je posebnim ugovorom nazvanim *contractus pigneraticius* koji spada u realne kontrakte. Posjednik je uživao interdiktnu zaštitu, a kasnije i pravo na tužbu koju je mogao koristiti protiv zalagatelja i protiv trećih osoba radi pribavljanja posjeda. Posjed je trajao sve dok dužnik ne bi isplatio dug. Vjerovnik nije smio upotrebljavati založenu stvar, niti od nje, ako to ne bi bilo posebno ugovoreno, ubirati plodove i druge koristi. Ako dužnik ne bi platio dug, založni vjerovnik imao je pravo prodati založenu stvar radi podmirenja tražbine. U postklasičnom periodu, uglavci prema kojima je stvar pripala vjerovniku (*lex commissoria*) zabranjeni su zbog teških posljedica za dužnika, pa je založni vjerovnik mogao samo prodati založenu stvar, a eventualni višak dobivenog novca bio je dužan vratiti dužniku. Ako je založno pravo prestalo (ispunjenjem, odricanjem, konfuzijom, zastarom) založni dužnik mogao je založenu stvar potraživati pomoću *actio pigneraticia directa*. Ante Romac, *Rječnik rimskog prava* (Informator, 1989) 262.
- 36 Edita Čulinović Herc, *Ugovorno osiguranje tražbina zalaganjem pokretnih stvari bez predaje stvari u posjed vjerovniku* (doktorska disertacija, 1996) 3.
- 37 Članak 67. st. 1. ZNPOG-a.
- 38 Na istom informacijskom sustavu vodi se evidencija i o: podnijetim zahtjevima i izdanim odobrenjima za nabavu oružja, podnijetim zahtjevima za registraciju oružja, izdanim potvrđama o prijavljenom oružju kategorije C i prijavljenom oružju kategorije C, izdanim odobrenjima za skupljanje starog oružja i oružju sakupljenom na temelju tog odobrenja, izdanim odobrenjima za skupljanje oružja kategorije B i C i oružju skupljenom na temelju tih odobrenja, onesposobljenom oružju kategorije A, B i C, oduzetom, nađenom i predanom oružju, ispravama izdanim na temelju međunarodnih ugovora. Pravilnik o obrascima i cijeni isprava te obrascima i evidencijama o oružju i streljivu (Narodne novine, broj 102/2019), dalje u tekstu: POEOS.
- 39 Dalje u tekstu: Evidencija.

oružju, ali podaci iz Evidencije, kao i odobrenja za nabavu oružja⁴⁰ koje nadležno tijelo izdaje na temelju podataka iz Evidencije, predstavljaju dokaz o vlasništvu oružja.^{41,42,43} Tako i ZNPOG određuje da Evidencije kontrole nabave, registracije i kretanja oružja sadrže podatke o vatrenom oružju potrebne za praćenje i identificiranje vatrenog oružja, a uključuju: vrstu, marku, model, kalibar i serijski broj svakog vatrenog oružja te oznaku na kućištu ili uvodniku metaka kao jedinstvenu oznaku koja služi kao jedinstveni identifikator svakog vatrenog oružja.⁴⁴

4.1. UVID U EVIDENCIJU

Uvid u Evidenciju je ograničen budući da podatke iz registra može saznati samo određeni krug trećih osoba.⁴⁵ ZNPOG određuje da Evidenciji mogu pristupati: tijela nadležna za izdavanje odobrenja za nabavu oružja i registraciju oružja te carinska tijela u razdoblju do deset godina nakon uništenja vatrenog oružja ili bitnih dijelova na koje se podaci odnose i tijela nadležna za sprječavanje, istragu, otkrivanje ili progon kaznenih djela ili izvršavanje kaznenih sankcija, u razdoblju do 30 godina nakon uništenja vatrenog oružja ili bitnih dijelova na koje se podaci odnose.^{46,47} Dakle, načelo javnosti⁴⁸ ne odnosi se na Evidenciju registracije vatrenog oružja. Za svaki registar posebni propis određuje uz koje pretpostavke, na koji način i u kojem opsegu je dopušteno ostvariti uvid i saznati podatke o sadržaju upisa i opsegu podataka iz registra.⁴⁹ Citirana odredba ZNPOG-a, kao posebnog propisa, jasno isključuje mogućnost da

40 Odobrenje za nabavu oružja izdaje se za iznos oružja iz Republike Hrvatske građaninu koji nabavi oružje u Republici Hrvatskoj, a ima prebivalište ili boravište u drugoj državi Europskoga gospodarskog prostora ili Švicarske Konfederacije. Članak 3. st. 4. POEOS-a.

41 Građanima se zbog držanja i nošenja oružja izdaje oružni list za držanje i nošenje oružja. Članak 7. st. 1. POEOS-a.

42 Oružni list za držanje i nošenje oružja jest javna isprava pomoću koje se dokazuje identitet vlasnika i oružja. Bez oružnog lista oružje kategorije B ne smije se nositi. Članak 29. st. 1. ZNPOG-a.

43 Za stjecanje prava vlasništva na oružju, na temelju pravnog posla (kupoprodaja, zamjena, darovanje), vrijede opća pravila ZV-a za stjecanje prava vlasništva na pokretninama. Odnosno, potreban je valjan pravni posao (*titulus*) i (*modus*) predaja u samostalan posjed (tradicija). Iako, ZNPOG određuje da se oružje može nabavljati samo na temelju od nadležnog tijela izdanog odobrenja za nabavu vatrenog oružja te POEOS određuje da trgovačka društva i obrti ovlašteni za promet oružja i streljiva, kod kojih je oružje ili streljivo nabavljeno, podatke o nabavljenom oružju unose u poseban obrazac koji ovjeravaju i predaju kupcu i nadležnoj policijskoj upravi/postaji, to ne utječe na valjanost stjecanja prava vlasništva na predmetnom oružju. Naime, pravni posao i stjecanje vlasništva na oružju bit će valjani i ako pri tome nije poštovan postupak propisan ZNPOG-om i POEOS-om, međutim, za posljedicu imat će odgovornost ugovaratelja u upravnom i prekršajnom postupku. Također, za valjanost ugovora kojim se prenosi pravo vlasništva na oružju nije propisan poseban oblik pa se, u pravilu, sklapa u usmenom obliku.

44 Članak 67. st. 2. ZNPOG-a.

45 Josipović (n 6) 12.

46 Članak 67. st. 4. ZNPOG-a.

47 Radi znanstvenog istraživanja, za potrebe ovoga rada, autor se podneskom obratio Policijskoj upravi osječko-baranjskoj kako bi mu se dopustio uvid u Informacijski sustav MUP-a i Evidencije koje se vode sukladno POEOS-u. U odgovoru Policijske uprave osječko-baranjske navodi se da, radi zaštite osobnih podataka, istraživaču nije moguće dopustiti uvid u Informacijski sustav MUP-a i Evidencije. Moguće je otkriti isključivo statističke podatke, dakle podatke koji se ne odnose na pojedince (fizičke i pravne osobe kao vlasnike oružja). Policijska uprava osječko-baranjska, broj: 511-07-18/09-383/2022 od 28. veljače 2022.

48 Načelo javnosti znači da je određeni registar javan, odnosno da je sadržaj registra svima dostupan, a uvid u registar svima slobodan (načelo javnosti u formalnom smislu). Načelo javnosti znači i da ispisi i prijepisi iz registra uživaju javnu vjeru kad je riječ o istinitosti i potpunosti i da u glede svog sadržaja imaju dokaznu snagu javnih isprava (načelo javnosti u materijalnom smislu). Gavella i drugi (n 20) 290.

49 Josipović (n 6) 11.

treće osobe, osim navedenih nadležnih tijela, imaju uvid u osobne podatke⁵⁰ vlasnika oružja koji su predmet upisa u Evidenciju.

Na temelju navedenog možemo zaključiti da se u odnosu na oružje primjenjuje odredba ZU-a prema kojoj se u Upisnik upisuju prava i mjere koje se ne upisuju u koju drugu javnu knjigu i to založno pravo na pokretnini koje se stječe ovrhom ili osiguranjem.⁵¹ Tako je oružje kao pokretnina predmet upisa u dva registra. Prvi, Evidencija registracije vatrenog oružja, služi da nadležna tijela imaju uvid u pravo vlasništva i posjed oružja. U odnosu na ovaj registar isključena je primjena načela javnosti. Zbog toga se u ovaj registar ne vrši upis prava i mjera (založnog prava, mjera osiguranja) koja također mogu postojati na tom oružju. Drugi registar jest Upisnik koji vodi Financijska agencija,⁵² a koja svoj rad obavlja putem područnih ureda kao detaširanih radnih jedinica.^{53,54} Unutar FINE osniva se Služba upisa koja vodi Upisnik u elektroničkom obliku, a pojedina upisnička mjesta ustrojena pri pojedinim poslovnim jedinicama FINE povezana su u jedinstvenu bazu podataka sa sustavom upisa u realnom vremenu.^{55,56} U povodu prigovora protiv odluka te službe postupak se nastavlja pred općinskim sudovima.^{57,58}

Potrebno je ukazati da isključenje načela javnosti, s obzirom na mogućnost uvida u Evidenciju registracije vatrenog oružja, a u cilju zaštite osobnih podataka osoba koje su vlasnici pojedinog oružja, ima ograničen značaj. Naime, budući da su upisnička mjesta pri pojedinim poslovnim jedinicama FINE povezana u jedinstvenu bazu podataka sa sustavom upisa u realnom vremenu, tj. da je upis od trenutka upisa odmah i istodobno vidljiv na svim upisničkim mjestima Službe upisa bez obzira na njihovu lokaciju, jasno je da su i podaci o oružju i njegovu vlasniku vidljivi od trenutka upisa registarskog založnog prava na tom oružju. Upisnik je javna knjiga i svatko je ovlašten tražiti da mu se omogući uvid u Upisnik. Svatko može tražiti izvatke iz glavne knjige ili prijepise iz zbirke isprava. Služba upisa dužna je osigurati uvjete za neposredni besplatni uvid u Upisnik pri upisničkim mjestima u za to propisano uredovno vrijeme. Služba upisa osigurat će uvid u Upisnik i putem interneta ili primjenom drugih (informatičkih) medija komunikacije. Svatko je ovlašten od Službe upisa Upisnika zahtijevati da pretraživanjem utvrdi je li neka osoba u Upisniku označena kao ovršenik, protivnik osiguranja ili dužnik, odnosno kao ovrhovoditelj, predlagatelj osiguranja ili vjerovnik (pretraživanje prema kriteriju

50 Osobni podaci su svi podaci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi. Pojedinač čiji se identitet može utvrditi jest osoba koja se može identificirati izravno ili neizravno, osobito uz pomoć identifikatora kao što su ime, identifikacijski broj, podaci o lokaciji, mrežni identifikator ili uz pomoć jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet tog pojedinca. Članak 4. st. 1. t. 1. Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ [2016] L 119/1, dalje u tekstu: GDPR.

51 Članak 6. st. 1. ZU-a.

52 Dalje u tekstu: FINA.

53 FINA je pravna osoba čiji je osnivač Republika Hrvatska. Članak 1. st. 1. i 2. Zakona o Financijskoj agenciji (Narodne novine, broj 117/2001, 60/2004, 42/2005), dalje u tekstu: ZOFA.

54 Među ostalim djelatnostima FINA obavlja poslove prikupljanja, pripreme i objedinjavanja podataka o poslovnim subjektima, vodi odgovarajuće registre te druge registre, evidencije i zbirke podataka za potrebe države i drugih subjekata. Članak 3. st. 4. i 5. ZOFA-e.

55 Članak 2. st. 1., 3. i 4. ZU-a.

56 Pod sustavom upisa u realnom vremenu podrazumijeva se takav upis koji od trenutka upisa odmah i istodobno proizvodi pravne učinke i vidljiv je na svim upisničkim mjestima Službe upisa bez obzira na njihovu lokaciju. Članak 2. st. 5. ZU-a.

57 Dika (n 5) 33.–34.

58 O prigovoru protiv zaključka o upisu odlučuje općinski sud na čijem se području nalazi sjedište Službe upisa. Članak 30. st. 5. ZU-a.

osobe) za određeni predmet osiguranja te je li neki pojedinačno označeni predmet osiguranja bio predmetom upisa (pretraživanje prema kriteriju predmeta) radi osiguranja tražbine prema nekoj osobi ili u korist neke osobe.⁵⁹

Upisnik se sastoji od glavne knjige i zbirke isprava.⁶⁰ U dijelove A, B i C uložka glavne knjige, kao glavni upis, upisuju se: u dio A: podaci o dužniku, ovršeniku, protivniku osiguranja odnosno trećoj osobi; u dio B: podaci o predmetu ovrhe ili osiguranja.⁶¹ U dijelu uložka A upisuju se podaci za fizičku osobu: ime i prezime: dužnika; ovršenika; protivnika osiguranja, identifikacijski broj osobne iskaznice s nadnevkom izdanja i policijska uprava koja ju je izdala, adresa, broj telefona, adresa elektroničke pošte. Za pravnu osobu: tvrtka ili naziv dužnika; ovršenika; protivnika osiguranja, matični broj (MB) o razvrstavanju Državnog zavoda za statistiku, sjedište, adresa, broj telefona, telefaksa, adresa elektroničke pošte.⁶² U dijelu uložka B upisuju se predmeti i prava na kojima se stječe neko pravo osiguranjem ili ovrhom, i to odvojeno, s obzirom na vrstu radnje osiguranja ili ovrhe, tako da su na listu iste oznake i broja popisani svi predmeti ili prava zahvaćeni istovrsnom radnjom.⁶³ Pokretnine ili prava upisuju se s podacima njihova opisa: naziva, vrste, s identifikacijskim oznakama kako su navedeni u ispravi na temelju koje se vrši upis ili s podacima i na način kako se vode u nekoj javnoj knjizi kad se upisuju stvari za koje se vodi javna knjiga.⁶⁴

Opseg uvida u Upisnik i davanje podataka iz Upisnika precizira POSUUUSU-u kada određuje da je Upisnik javna knjiga, međutim da podaci o JMBG-u, adresi i broju telefona fizičkih osoba nisu javni podaci i mogu se dati samo uz pisanu suglasnost tih osoba. Služba upisa dužna je osigurati uvid u Upisnik, neposrednim besplatnim uvidom na upisničkim mjestima u za to propisano uredovno vrijeme i putem interneta.⁶⁵ Uvid u Upisnik elektroničkim putem Služba upisa osigurava u skladu s Pravilnikom o uvjetima korištenja i naknadi za korištenje podataka preko elektroničkih medija sadržanih u Upisniku i drugim evidencijama Službe upisa.⁶⁶ Podaci iz Upisnika u obliku izvotka iz glavne knjige, ispis, prijepis (preslika) iz zbirke isprava daju se uz naknadu, neposredno u Službi upisa, telefaksom, poštom ili elektroničkim putem. Izvadci, ispisi i prijepisi (preslike) mogu se naručiti pisanim putem ili neposredno u Službi upisa, kada će se napraviti redom kako su bili naručeni. U izvadak se upisuju temeljni podaci o glavnom upisu: strankama, predmetu odnosno pravu terećenom ovrhom ili osiguranjem, vrsti i visini obveze i pravomoćnosti/nepravomoćnosti zaključka o upisu. Izvadak sadrži oznaku Službe upisa i datum njegova sastavljanja.⁶⁷

Treba upozoriti da isključenje načela javnosti, s obzirom na mogućnost uvida u Evidenciju registracije vatrenog oružja, ima još jednu negativnu posljedicu u odnosu na mogućnost

59 Članak 3. ZU-a.

60 Članak 8. st. 1. POSUUUSU-a.

61 Članak 11. st. 1. POSUUUSU-a.

62 Članak 13. st. 1. POSUUUSU-a.

63 Članak 14. st. 1. POSUUUSU-a.

64 Članak 16. st. 1. POSUUUSU-a.

65 Uvid u Upisnik putem interneta ostvaruje se pretraživanjem glavne knjige na mrežnoj stranici: <http://zaloznaprava.fina.hr/upzap/public/prepare.do>.

66 Članak 27. POSUUUSU-a.

67 Članak 28. st. 1.-3. POSUUUSU-a.

zasnivanja registarskog založnog prava na oružju. Naime, budući da ne može ostvariti uvid u vlasništvo dužnika na određenom oružju, ovrhovoditelj ima sužene mogućnosti da založno pravo osnuje kao prisilno založno pravo na pokretnini. Na osiguranje tražbine na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Ovršnog zakona o ovrsi radi ostvarenja tražbine.⁶⁸ Sud ovrhu određuje onim sredstvom i na onim predmetima koji su navedeni u ovršnom prijedlogu ovrhovoditelja.⁶⁹ Uz prijedlog za upis u Upisnik, predlagatelj je dužan priložiti sudsko rješenje kojim se određuje osiguranje osnivanjem založnog prava na pokretnini (oružju).⁷⁰ Ako vjerovnik, ovrhovoditelj nema saznanja o vlasništvu dužnika na određenom oružju, nema mogućnost u ovršnom prijedlogu specificirati (vrstu, marku, tvornički broj) oružje, kao predmet ovrhe, na kojem treba osnovati založno pravo. Zbog toga, u praksi, založno pravo na oružju steći će vjerovnik gotovo isključivo i samo kao dobrovoljno založno pravo.^{71,72}

Ovdje treba upozoriti da ostvarenje prava na zaštitu osobnih podataka ne smije kao posljedicu imati nemogućnost ostvarenja legitimnih interesa vjerovnika, onemogućavati provedbu ovrhe, odnosno biti egida za skrivanje imovine i isključenje ostvarenja njezine jamstvene funkcije. I sam GDPR navodi da pravo na zaštitu osobnih podataka nije apsolutno pravo; mora ga se razmatrati u vezi s njegovom funkcijom u društvu te ga treba ujednačiti s drugim temeljnim pravima u skladu s načelom proporcionalnosti pa tako i poštovati pravo na učinkoviti pravni lijek.^{73,74}

Zbog svega navedenog, može se zaključiti da razlozi pravne sigurnosti, preglednosti i povjerenja u pravni promet zahtijevaju povezivanje podataka iz Upisnika i Evidencije u istu bazu. Usklađeni podaci Upisnika i Evidencije vodili bi se u bazi podataka unutar zajedničkog informacijskog sustava Upisnika i MUP-a. Objedinjavanjem podataka u istu bazu povećava se pravna sigurnost prometa oružja jer se na jednom mjestu može utvrditi i pravni status oružja i sva ograničenja bitna za pravni promet oružja (založna prava, mjere osiguranja). U takvoj bazi podataka tijela nadležna za vođenje Evidencije nadležna bi bila za održavanje podataka o vlasništvu nad oružjem, a Služba upisa za održavanje podataka iz Upisnika. Zajedničkim informacijskim sustavom koordiniralo i upravljalo bi nadležno ministarstvo. Na taj način bi se isključila i obveza da se prijedlogu za upis u Upisnik prilažu izvadak ili ovjereni prijepis isprave iz javne knjige/evidencije da je pokretnina (oružje) vlasništvo osobe dužnika, protivnika osiguranja, ovršenika.⁷⁵

68 Članak 290. Ovršnog zakona (Narodne novine, broj 112/2012, 93/2014, 73/2017, 131/2020, 114/2022), dalje u tekstu: OZ.

69 Članak 5. st. 1. OZ-a.

70 Članak 24. st. 1. ZU-a.

71 Sudsko i javnoblježničko založno pravo na temelju sporazuma stranaka sklopljenom u skladu s odredbama Ovršnog zakona stječe se upisom. Članak 17. st. 1. ZU-a.

72 Ako se založno pravo kojim se osigurava tražbina na pokretninama stječe dobrovoljno, upis u Upisnik je tada jedna od materijalnopравnih pretpostavki za stjecanje prava te je upis u Upisnik konstitutivne naravi jer predstavlja način stjecanja tog prava. Ako do stjecanja založnog prava dolazi na temelju odluke suda, upis u Upisnik je deklaratorne naravi jer se s njime samo publicira već postojeće pravo. Jelčić (n 31) 110.

73 Preambula t. 4. GDPR-a.

74 Na temelju prava Unije ili prava države članice kojem podliježu voditelj obrade podataka ili izvršitelj obrade zakonskom mjerom može se ograničiti opseg obveza i prava iz odredbi GDPR-a ako se takvim ograničenjem poštuje bit temeljnih prava i sloboda te ono predstavlja nužnu i razmjernu mjeru u demokratskom društvu za zaštitu ostvarivanja potraživanja u građanskim sporovima. Članak 23. st. 1. GDPR-a.

75 Članak 25. st. 1. t. 2. POSUUUSU-a.

5. JEDINSTVENA BAZA PODATAKA I PRAVNA SIGURNOST

Treba istaknuti da se pravni promet oružja uglavnom vrši na temelju ugovora o prijenosu prava vlasništva (kupoprodaja, zamjena, darovanje) rabljenog oružja.⁷⁶ Ugovori koji su temelj za prijenos prava vlasništva na takvom oružju sklapaju se, u pravilu, u usmenom obliku, a do upisa novoga vlasnika u Evidenciju dolazi u policijskoj upravi/stanici na šalteru odjela za poslove oružja. Pri tome, službenik policijske uprave/stanice nije u mogućnosti upozoriti stjecatelja na postojanje registarskog založnog prava na oružju koje je predmet pravnog posla, budući da ovo stvarno pravo nije predmet upisa u Evidenciju. Zbog toga postoji opasnost da oružje stečeno na ovaj način bude opterećeno založnim pravom i s posljedicom da založni vjerovnik svoju tražbinu namiri iz vrijednosti zaloga (oružja), dok će stjecatelj (svagdašnji vlasnik) to biti dužan trpjeti.⁷⁷

Tako bi vjerovnik svoje založno pravo na oružju ostvarivao na temelju ovršne ili vjerodostojne isprave ovršnim namirenjem. U takvom slučaju, novi vlasnik oružja, opozicionim zahtjevom,⁷⁸ mogao bi zahtijevati da se ovrha na oružju odredi nedopuštenom.⁷⁹ Novi vlasnik oružja svoj opozicioni zahtjev će izraziti, u ovršnom postupku, kao žalbu na rješenje o ovrši. Ako sud ne udovolji toj žalbi, (ovrhovoditelj je osporio postojanje žalbenih razloga ili se o njima nije očitovao u roku od osam dana) sud će donijeti zaključak kojim će ovršenika uputiti da u roku od petnaest dana od dostave zaključka pokrene parnicu radi proglašenja ovrhe nedopuštenom.^{80,81} U parnici protiv negatorijskog vlasnikova zahtjeva, tuženik (založni vjerovnik) moći će staviti materijalno-pravne prigovore. Dilatorni prigovor tuženika bio bi da on ima založno pravo na stvari (oružju) koje ga ovlašćuje da svoju tražbinu, koja nije ispunjena po dospijeću, namiri iz vrijednosti zaloga. Pri tome se vlasniku može prigovoriti da pri stjecanju prava vlasništva na oružju nije postupao u dobroj vjeri. Naime, nepoznavanje stanja u Upisniku nikoga ne ispričava, a poznavanje stanja u Upisniku za svakoga se i uvijek pretpostavlja.⁸²

76 Kupnja novog oružja, u trgovinama specijaliziranim za promet vatrenim oružjem, isključuje mogućnost da oružje bude stečeno opterećeno hipotekom.

77 Gavella i drugi (n 2) 121.

78 Kada vlasnik stvari postavlja opozicioni zahtjev, on, u stvari, stavlja svoj negatorijski zahtjev, za zaštitu od povrede svog prava vlasništva u ovršnom postupku koja se sastoji u tome što je dopuštena ovrha na njegovoj stvari, iako za nju ne postoji materijalno-pravni temelj. Gavella i drugi (n 20) 637.

79 Treća osoba, koja nije sudjelovala u postupku upisa, ovlaštena je poduzimati radnje radi zaštite prava koja su joj provedenim upisom povrijeđena. Zaštitu može ostvarivati u parnici vlasničkom tužbom na pokretnini koja je predmet osiguranja, kao i dugim tužbama radi utvrđenja i ostvarenja svog prava kojim su stranke u postupku osiguranja neovlašteno raspolagale te tužbom radi proglašenja takvog osiguranja nedopuštenim. Treća osoba je također ovlaštena štiti se pravnim sredstvima koja joj u postupku ovrhe ili osiguranja stoje na raspolaganju pod pretpostavkama i na način kako je određeno odredbama OZ-a. Jelčić (n 31) 110.

80 Članak 52. st. 3. OZ-a.

81 Kao žalbene razloge OZ navodi: da ovrhovoditelj nije ovlašten tražiti ovrhu na temelju ovršne isprave, odnosno ako nije ovlašten na temelju nje tražiti ovrhu protiv ovršenika, da je tražbina prestala na temelju činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe odluka, odnosno nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave, da je nastupila zastara tražbine o kojoj je odlučeno ovršnom ispravom. Članak 50. st. 1. t. 7., 9. i 11. OZ-a.

82 Davorin Pichler, *Novo zemljišnoknjižno uređenje* (Pravni fakultet u Osijeku, 2022) 39.

Od dana upisa založnog prava na oružju treći se ne mogu pozivati na to da za postojanje upisa nisu znali.⁸³ Ovo je izravna posljedica primjene načela javnosti Upisnika.⁸⁴

Ako bi postojala jedinstvena baza podataka iz Upisnika i Evidencije, postojanje založnog prava na oružju bilo bi vidljivo već iz Evidencije i stjecatelj ne bi morao istraživati založnopravno stanje oružja u Upisniku. Slično rješenje postoji u odnosu na registarsko založno pravo na motornom vozilu. Naime, uz ispunjenje općih pretpostavki za osnivanje založnog prava, za stjecanje registarskog založnog prava, potrebno je da su ispunjene i posebne pretpostavke za osnivanje registarskog založnog prava na motornom vozilu: da je predmet zalaganja motorno vozilo upisano u upisnik motornih vozila koji vodi policijska uprava Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, da je vozilo u sastavu dužnikove imovine, da postoji pravni temelj za osnivanje tog založnog prava (odluka suda, založnopravni ugovor), da je izvršena zabilježba ovrhe u upisniku motornih vozila koji vodi policijska uprava Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.⁸⁵ Tako OZ određuje da se ovrha radi naplate novčane tražbine na motornom vozilu određuje na temelju ovršne ili vjerodostojne isprave i izvatka iz evidencije o registriranim i označenim vozilima. Primjerak rješenja o ovrši sud dostavlja policijskoj upravi kod koje se vodi evidencija o registriranim i označenim vozilima radi provedbe zabilježbe ovrhe. Primjerak rješenja o ovrši sud će dostaviti i Upisniku radi provedbe odgovarajućeg upisa. Zabilježbom ovrhe ovrhovoditelj stječe založno pravo na motornom vozilu. Prednosni red založnog prava računa se od dana dostave rješenja o ovrši policijskoj upravi.⁸⁶ Stvarnopravne učinke izaziva upravo upis rješenja o ovrši na motornom vozilu u upisnik motornih vozila, dok upis istog rješenja u Upisnik služi isključivo za publicitet provođenja ovršnog postupka na vozilu.⁸⁷

Ovakav pristup, *de lege ferenda*, bio bi moguć i u odnosu na osnivanje registarskog založnog prava na oružju, što bi bilo i u interesu pravne sigurnosti stjecatelja prava vlasništva na oružju. Pri tome, u odnosu na Evidenciju, ministar nadležan za unutarnje poslove trebao bi propisati način vođenja Evidencije tako da se u nju mogu upisivati podaci o postojanju registarskog založnog prava na oružju, kako je to predviđeno i u odnosu na evidenciju o registriranim i označenim vozilima.⁸⁸ Štoviše, upravo spomenuto usklađivanje podataka iz Upisnika i Evidencije u jedinstvenoj bazi omogućilo bi da svaka stvarnopravna promjena na oružju bude vidljiva odmah i bez potrebe uzajamnog obavještanja Službe upisa i tijela nadležnog za vođenje Evidencije.

83 Članak 21. st. 4. ZU-a.

84 Upisnik je javna knjiga. Svatko je ovlašten tražiti da mu se omogući uvid u Upisnik. Svatko može tražiti izvatke iz glavne knjige ili prijepise iz zbirke isprava. Služba upisa dužna je osigurati uvjete za neposredan besplatni uvid u Upisnik pri upisničkim mjestima u za to propisano uredovno vrijeme. Služba upisa osigurat će uvid u Upisnik putem interneta ili primjenom drugih (informatičkih) medija komunikacije. Svatko je ovlašten od Službe upisa Upisnika zahtijevati da pretraživanjem utvrdi je li neka osoba u Upisniku označena kao ovršenik, protivnik osiguranja ili dužnik, odnosno kao ovrhovoditelj, predlagatelj osiguranja ili vjerovnik (pretraživanje prema kriteriju osobe) za određeni predmet osiguranja te je li neki pojedinačno označeni predmet osiguranja bio predmetom upisa (pretraživanje prema kriteriju predmeta) radi osiguranja tražbine prema nekoj osobi ili u korist neke osobe. Članak 3. st. 1.–6. ZU-a.

85 Gavella i drugi (n 2) 261.

86 Članak 161. st. 1.–5. OZ-a.

87 Gavella i drugi (n 2) 262.

88 Članak 165. OZ-a.

6. ISKLJUČENJE OVRHE NA ORUŽJU

Potrebno je problematizirati i odredbu OZ-a koja isključuje ovrhu na oružju namijenjenom obrani.⁸⁹ Iz dikcije spomenute odredbe OZ-a moglo bi se zaključiti da OZ isključuje ovrhu, a time i mogućnost osnivanja založnog prava,⁹⁰ na oružju općenito, budući da je svrha oružja omogućavanje nužne obrane njegovu vlasniku. Međutim, sintagmu „oružje namijenjeno obrani“ treba razumijevati kao oružje koje ZNPOG svrstava u „oružje kategorije A – zabranjeno vatreno oružje“ i to „vojno i policijsko oružje.“⁹¹ Riječ je o oružju koje građani ne mogu ni nabavljati na temelju izdanog odobrenja, odnosno čije posjedovanje predstavlja prekršaj na temelju odredbe ZNPOG-a.⁹²

7. PERTINENCIJA POKRETNINE KAO OBJEKT ZALOŽNOG PRAVA

Pertinencija ili pripadak je druga stvar, fizički samostalna, koju je njezin vlasnik namijenio da kao sporedna trajno služi svrsi neke druge stvari kao glavne, ako i dok stoji u takvom prostornom odnosu s glavnom stvari koja odgovara toj namjeni. Dok je jedna stvar pripadak druge, glavne stvari, ona dijeli pravnu sudbinu glavne stvari.⁹³ Pripadak mogu imati i pokretne. ⁹⁴ Upravo takav pripadak oružju predstavljaju različite optoelektroničke nišanske naprave (optički nišani, refleksni nišani i dr.), ali i futrole, koferi za transport i dr.⁹⁵ Založnim pravom obuhvaćeni su i pripadci pokretne stvari koja je objekt zaloga.⁹⁶ Zbog toga je potrebno da se takvi pripadci individualiziraju pri upisu u Upisnik. Zato je u drugi dio uloška glavne knjige (dio B) potrebno upisati da je pojedini predmet obuhvaćen založnim pravom i opisati ga onako kako je pojedinačno naznačen u ispravi (odluci, zapisniku, javnobilježničkom aktu i sl.) koja predstavlja osnovu za upis prava. Ako je to potrebno, predmeti koji su zahvaćeni istom

89 Predmet ovrhe ne mogu biti objekti, oružje i oprema namijenjeni obrani te oprema i objekti namijenjeni radu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravosudnih tijela. Članak 4. st. 6. OZ-a.

90 Pravila ovršnog prava koja za nešto što bi inače bilo sposobno za zalog, određuju da to ne može biti predmetom ovrhe time onemogućuju da se na tome osnuje bilo kakvo založno pravo. Založno pravo ne može postojati bez ovlasti založnog vjerovnika da iz vrijednosti zaloga namiruje svoju dospjelu tražbinu, koju tu ovlast, u pravilu, ne može ostvarivati drukčije nego putem javne vlasti, koja ne može provesti ovrhu kad je posrijedi nešto što prema pravilima ovršnog prava ne može biti predmet ovrhe. Gavella i drugi (n 2) 149.

91 Pod vojnom opremom podrazumijevaju se temeljna materijalna sredstva koja obuhvaćaju naoružanje i opremu namijenjenu popuni ustrojstvenih jedinica Ministarstva obrane i Oružanih snaga. Članak 8. st. 1.–3. Pravilnika o materijalnom zbrinjavanju (Narodne novine, broj 125/2017).

92 Članak 72. st. 1. t. 1. ZNPOG-a.

93 Gavella i drugi (n 20) 77.

94 Klarić, Vedriš (n 1) 84.

95 Ovi uređaji, također, mogu biti vrlo visoke vrijednosti, odnosno značajno povećavati vrijednost oružja čiji su pripadak. U pravilu, osim samoga nišanskog uređaja, obuhvaćaju i različite baze i prstenove za montažu nišana.

96 Jelčić (n 31) 91.

radnjom ovrhe ili osiguranja upisuju se redom na više listova koji se u tom slučaju označuju brojem i posebnim podbrojem lista (npr. list B.1.1. itd.).^{97,98}

8. ZAKLJUČAK

Založno pravo ima važnu ulogu u suvremenim stvarnopravnim sustavima jer omogućuje da vjerovnik svoju tražbinu namiri iz vrijednosti stvari koja je založena ako mu tražbina ne bude namirena po dospijeću. Osobito značenje ima registarsko založno pravo na pokretninama zbog činjenice da nastaje bez predaje zaloga u posjed založnom vjerovniku. Vlasnik je zbog toga u mogućnosti ekonomski aktivirati stvar, odnosno pomoću stvari ostvarivati prihode na temelju kojih može izvršavati obvezu radi čijeg osiguranja je zasnovano založno pravo na stvari. Ako je predmet založnog prava oružje jasno je da, zbog visoke reguliranosti posjedovanja, vlasništva i sklapanja pravnih poslova u vezi s oružjem, *pignus*, odnosno ručni zalog, iznimno je nepodoban oblik osiguranja založnog vjerovnika.⁹⁹ Zbog toga, u odnosu na oružje, najpodešnije je zasnivanje registarskog založnog prava.

Oružje i stvarna prava na njemu predmet su upisa u više registara, prije svega u Evidenciju o registriranom oružju kategorije B, izdanim oružnim listovima i Europskim oružnim pro-pusnicama. Uvid u Evidenciju registracije vatrenog oružja ograničen je budući da podatke iz registra može saznati samo određeni krug trećih osoba (tijela nadležna za izdavanje odobrenja za nabavu oružja i registraciju oružja, carinska tijela, tijela nadležna za istragu ili progon kaznenih djela). Ovakvo isključenje javnosti ima ograničeni domet kada se na oružju osniva registarsko založno pravo budući da je oružje predmet upisa i u Upisnik sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima koji je javna knjiga i njegov sadržaj je svima dostupan i to neposrednim uvidom na upisničkim mjestima i putem interneta.

Većina pravnog prometa oružja, u praksi, odvija se tako da se ugovori koji su temelj za prijenos prava vlasništva na oružju sklapaju, u pravilu, u usmenom obliku, a do upisa novoga vlasnika u Evidenciju o registriranom oružju kategorije B, dolazi u policijskoj upravi/stanici na šalteru odjela za poslove oružja. Međutim, službenik policijske uprave/stanice nije u mogućnosti upozoriti stjecatelja na postojanje registarskog založnog prava na oružju koje je predmet pravnog posla, budući da ovo stvarno pravo nije predmet upisa u Evidenciju. Zbog toga postoji opasnost da oružje stečeno na ovaj način bude opterećeno založnim pravom, s posljedicom da založni vjerovnik svoju tražbinu namiri iz vrijednosti zaloga (oružja), dok će stjecatelj (svagdašnji vlasnik) to biti dužan trpjeti.

97 Članak 12. st. 3. ZU-a.

98 Tako, se npr. u dio B glavne knjige, kao podatke o vrsti/opisu pokretnine unosi: športska malokalibarska puška kal. 22 LR, Feiwerkbau, model 2700, tvornički broj: 16761, komplet s diopterom; lovačka puška kombiniranih cijevi marke ČZ Brno ZH 304, kal. 12/7x57R, tvornički broj 312694/3-414862, komplet s priborom i koferom. Služba upisa, upisničko mjesto: Osijek, Povijesni izvadak iz glavne knjige, Uložak glavne knjige broj: 3000-301/16, Osijek, 3. veljače 2022., Ur.broj: 7-336/22.

99 Ista je situacija i u odnosu na fiducijarni prijenos vlasništva radi osiguranja. Naime, stjecatelj, vjerovnik, fiducijar stječe fiducijarno vlasništvo kad dužnik fiducijant pravnim poslom na njega prenese pravo vlasništva radi realnog osiguranja vjerovnikove tražbine. Tako bi se na fiducijara primjenjivala kompleksna procedura ZNPOG-a za nabavu i registraciju oružja, a koja je u konačnici ovisna o diskrecijskoj ocjeni policijske uprave Ministarstva unutarnjih poslova.

Napredak u informacijskim tehnologijama omogućava obradu i korištenje podataka tako da spomenuti registri budu povezani u jedinstvenu bazu podataka. S druge strane, sigurnosni protokoli i kriptografija osiguravaju vođenje javnih registara tako da osobni podaci ispitanika budu zaštićeni. Razlozi pravne sigurnosti zahtijevaju da postojanje založnog prava na oružju bude vidljivo već iz Evidencije kako stjecatelj ne bi morao istraživati založnopravno stanje oružja u Upisniku. Slično rješenje postoji u odnosu na registarsko založno pravo na motornom vozilu. Također, zbog velike modularnosti, ali i velike vrijednosti modernog oružja u vlasništvu građana, uređenje jedinstvene baze podataka treba provesti tako da se omogući i upis pripadaka oružju i njihovu individualizaciju, budući da isti s oružjem dijele pravnu sudbinu, odnosno također su obuhvaćeni založnim pravom.

U odnosu na uređenje opsega javnosti Evidencije, moguće je, radi zaštite osobnih podataka, ograničiti javnost određenih podataka koji se unose u ovaj registar. Također, ostvarivanje uvida u podatke iz Evidencije može se ograničiti na osobe koje za to imaju određeni pravni interes, tako da će osoba koja zahtijeva uvid u registrirane podatke za to morati dokazati ili učiniti vjerojatnim postojanje pravnog interesa. Za pregled registra može se tražiti poznavanje nekog specifičnog podatka ili nekoliko podataka skupno, tražiti prihvaćanje određenog certifikata, tražiti da korisnik izvrši registraciju ili posjeduje korisnički račun.¹⁰⁰ Bez obzira na to za koji se pristup, *de lege ferenda*, zakonodavac bude odlučio pri uređenju ovih pitanja registarskog založnog prava na oružju, zakonodavna inicijativa treba biti vođena s ciljem inauguracije divergentnih tendencija uspostave pravne sigurnosti, zaštite osobnih podataka, implementacije modernih tehnologija i racionalizacije javnih registara.

BIBLIOGRAFIJA

1. Čulinović Herc E, *Ugovorno osiguranje tražbina zalaganjem pokretnih stvari bez predaje stvari u posjed vjerovniku* (doktorska disertacija, 1996).
2. Dika M, „Zajednička načela registarskog postupovnog prava – sumarni osvrt“ u: T. Josipović (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006).
3. Eraković A, „Založno pravo na pokretninama – posebnosti prema Zakonu o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima“ u: T. Josipović (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006).
4. Gavella N, Josipović T, Gliha I, Belaj V i Stipković Z, *Stvarno pravo, Svezak 1*, (Narodne novine, 2007).
5. Gavella N, Josipović T, Gliha I, Belaj V i Stipković Z, *Stvarno pravo, Svezak 2*, (Narodne novine, 2007).
6. Jelčić O, „Upisnik sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretninama i pravima“ u: T. Josipović (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006).
7. Josipović T, „Zajednička načela registarskog materijalnog prava“ u: T. Josipović (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006).
8. Klarić P i Vedriš M, *Građansko pravo* (Narodne novine, 2006).
9. Lisičar H, „Elektronički oblik registara u sustavu eGovernmenta“ u: T. Josipović (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006).

100 Hrvoje Lisičar, „Elektronički oblik registara u sustavu eGovernmenta“ u: T. Josipović (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo* (Narodne novine, 2006) 299.

10. Mihelčić G, „Prisilno sudsko hipotekarno osiguranje tražbine“ (2007) 28 (1) Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.
11. Pichler D, *Novo zemljišnoknjižno uređenje* (Pravni fakultet u Osijeku, 2022).
12. Romac A, *Rječnik rimskog prava* (Informator, 1989).

PROPISI I DOKUMENTI

1. Ovršni zakon (Narodne novine, broj 112/2012, 93/2014, 73/2017, 131/2020, 114/2022).
2. Pravilnik o materijalnom zbrinjavanju (Narodne novine, broj 125/2017).
3. Pravilnik o obliku i sadržaju upisnika te unutarnjem ustrojstvu i radu Službe upisa (Narodne novine, broj 77/2006).
4. Pravilnik o obrascima i cijeni isprava te obrascima i evidencijama o oružju i streljivu (Narodne novine, broj 102/2019).
5. Služba upisa, upisničko mjesto: Osijek, Povijesni izvadak iz glavne knjige, Uložak glavne knjige broj: 3000-301/16, Osijek, 3. veljače 2022., Ur.broj: 7-336/22.
6. Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ [2016] L 119/1.
7. Zakon o Financijskoj agenciji (Narodne novine, broj 117/2001, 60/2004, 42/2005).
8. Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana (Narodne novine, broj 94/2018, 42/2020).
9. Zakon o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima (Narodne novine, broj 121/2005).
10. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017).

Davorin Pichler*

REGISTRY LIEN ON WEAPONS

Summary

When a lien is established by entry in a specific public register (registry), it is a registered lien – a mortgage. According to the method of establishment, the right of lien, which is established by entry in the public register (registry), is called a mortgage. In modern real law insurance systems, an important place is occupied by lien law insurance, which allows the creditor, upon maturity of the claim, if it is not settled, to be settled from the value of the pledged thing, regardless of whether the thing at the time of settlement is owned by the pledge debtor or not. In this sense, the arrangement of lien insurance on things that are restricted in circulation for social, political and security reasons is particularly important. Thus, for weapons, a special regulation has determined the regime of legal circulation characterized by various restrictions, approvals and records of possession and ownership. Possession of weapons in the Republic of Croatia is governed by the Act on the Acquisition and Possession of Weapons by Citizens. However, the assumptions, effects and procedure for registration of a registered lien on weapons as movable property are governed by the Act on the Register of Court and Public Notary Security of Claims on Movable Property and Rights. In this regard, there are various registers in which different actual rights to weapons are registered, and which are kept by different state bodies. The paper analyses the actual legal significance (declaratory and constitutive) of the registration of weapons in various registers, the procedure and legal consequences of the registration. Open issues of establishment and transfer of lien rights, satisfaction of the lien creditor, right to possession and use of weapons as pledge are highlighted. The adequacy of the existing types of entries in the Register of Court and Public-Notary Security of Claims on Movable Property and Rights is analysed. The paper offers to provide guidelines and possible solutions for the regulation of these issues *de lege ferenda* that would meet the general, political and legal interests, as well as interests in private law of real rights holders on weapons.

Keywords: lien, mortgage, weapon, register, movable property, property

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Davorin Pichler, Associate Professor, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, S. Radića 13, 31000 Osijek.
E-mail address: davorin.pichler@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0068-3601>.